

مسجد گوک تپه: بزرگترین مسجد ترکمنستان

۱۲ ژانویه سال ۱۸۸۱ میلادی برابر با ۲۳ دی ماه ۱۲۵۹ شمسی، روزی است که مقاومت ترکمن‌ها در برابر حملات بی‌وقفه سربازان حکومت تزاری روسیه به فرماندهی اسکوبلوف (۱۸۸۲-۱۸۴۳) درهم شکسته شد. حکومت تزار توانست تسلط خود را بر مردم بی‌دفاع ترکمنستان تحمیل کند و از آن پس این روز در یاد و خاطره مردم ترکمنستان فراموش ناشدنی گردید.

از میان روزهای ملی ترکمنستان، تنها دو روز، روز عزا و خاطره نامیده شده است. ۱۲ ژانویه ۱۸۸۱ روز جنگ گوک تپه و ۱۶ اکتبر ۱۹۴۸ روز وقوع زلزله مهیب در ترکمنستان که منجر به کشته شدن یکصد و شصت هزار نفر گردید. آمار دقیقی از تعداد کشته شدگان در واقعه جنگ گوک تپه وجود ندارد؛ ولی به طور مسلم تعداد کشته شدگان در روز واقعه بیش از ده هزار نفر است. پیش از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، ترکمن‌ها حتی نمی‌توانستند خاطرات و گفتگوهای مربوط به این واقعه را منتشر سازند و به همین دلیل بسیاری از گفتنی‌های این واقعه در سینه‌ها حبس شد و نتوانست منتشر شود. اما پس از استقلال ترکمنستان در سال ۱۹۹۱، یکی از مهمترین مسایلی که مورد بازنگری و توجه جدی قرار گرفت مسأله جنگ گوک تپه بود که در همان آغازین روزهای استقلال، سالگرد این روز به عنوان روز عزای ملی اعلام شد و مطبوعات و نشریات دولتی به طرح مسایل مربوط به جنگ گوک تپه پرداختند، ساختمان مسجد گوک تپه نیز حاصل این توجه است. احداث این مسجد در سال ۱۹۹۴ یعنی سومین سال استقلال ترکمنستان آغاز گردید و در سال ۱۹۹۵ در چهارمین سالگرد استقلال این کشور افتتاح شد.

موقعیت مسجد

این مسجد در ۴۵ کیلومتری اتوبان عشق آباد - کراسنودسک (ترکمنباشی فعلی) و در شانه راست جاده در محلی موسوم به گوک تپه قرار دارد. گوک تپه یکی از بخشهای تابع استان آخال است که مرکز آن عشق آباد می باشد. این محل در دامنه کوههای کوپت داغ قرار دارد. قلعه گوک تپه در ۱۲ کیلومتری شمال آن واقع است. نام قدیمی این محل شهر خیبر بوده است. قلعه معروفی که آخرین سنگر دفاعی ترکمن ها در برابر روس ها به شمار می آید در فاصله اندکی از مسجد قرار دارد.

مشخصات مسجد گوک تپه

مناره ها و گنبد و محراب مسجد: ارتفاع مناره ها ۶۱ متر از کف مسجد و ۶۳ متر از سطح زمین است. در ارتفاع های ۲۴، ۳۸ و ۶۳ متری مناره ها، درهایی برای خروج از مناره به ایوان های مدور گرداگرد ستون مناره تعبیه شده است. روی گنبد مناره ها، گنبد اصلی ساختمان مسجد و گنبد های درب ورودی اصلی مسجد شکل هلال (به رنگ طلایی) به عنوان علامت مشخصه مسلمانان و اسلام نصب گردیده است. ارتفاع گنبد اصلی مسجد از کف، ۴۲ متر و ۶۰ سانتیمتر و این گنبد روی چهار نیم گنبد ساخته شده است. در فاصله بین نیم گنبدها (در داخل مسجد) با حروف عربی اسامی حضرت محمد (ص) و چهار صحابه او ابوبکر، عمر، عثمان، و علی ابن ابیطالب نوشته شده است. در سقف گنبد در محل اتصال چلچراغ مسجد به سقف سوره «اخلاص» و در کنارهای تحتانی گنبد اصلی (قسمت داخلی آن) سوره «انا فتحنا» به صورت کامل گنجانده شده است. پنجره های تعبیه شده در گنبد اصلی برای تهویه هوا مفید است. گنبد اصلی و نیم گنبد ها از سمت خارجی با کاشی های کبود (آبی) کاشیکاری، تزئین گردیده است.

گنبد ها توسط شرکت «اسپدوای» آلمان ساخته شده و به صورت قطعات مجزا از آن کشور به محل ساختمان مسجد حمل شده است. کار مونتاژ توسط کارکنان اعزامی شرکت در محل احداث مسجد انجام گرفته است. مصالح به کار رفته در ساخت گنبد تا حرارت ۷۰ درجه مقاوم

هستند. چلچراغ مسجد (لواستر) ساخت فرانسه و بلورهای آن (کریستال‌ها) تولید اسلواکی است و دارای ۲۶۰ لامپ روشنایی و وزن کل ۲ تن می‌باشد.

محراب مسجد: با نوشته‌های طلاکاری شده و مرمر تزئین گردیده است. مرمرهای به کار رفته در ساختمان مسجد از ایتالیا، اسپانیا و فرانسه آورده شده‌اند.

ساختمان و شبستان مسجد: ساختمان مسجد سه طبقه است و طبقات اول و دوم برای اقامه نماز مردان و طبقه سوم (دارای پنجره‌های مشبک) ویژه زنان می‌باشند. مردان کفش‌ها را به دست گرفته و از درب ورودی اصلی وارد می‌شوند و در محل‌های ویژه (در طرفین چپ و راست درب ورودی) کفش‌ها را گذاشته و برای اقامه نماز به درون می‌روند. در طرفین درب اصلی ورودی درهای نسبتاً کوچکتری برای ورود زنان و رفتن آنها به طبقه سوم به دور از دید مردان وجود دارد. در قسمت تحتانی دیوارهای داخل با گلهای فرش ترکمن شبیه گلهای رسم شده در پرچم ترکمنستان به تصویر کشیده شده است.

یکی از ویژگی‌های شبستان مسجد، قابلیت انعکاس صداست، به طوری که اگر امام در محراب مسجد کلمه الله اکبر را بگوید، صدایش در تمام مسجد شنیده می‌شود. به علاوه، مسجد به تجهیزات تقویت صوت مانند میکروفون و بلندگو مجهز است و با کمک بلندگوهای روی ساختمان مسجد صدای مؤذن در سرتاسر گوک‌تپه شنیده می‌شود. داخل شبستان مسجد با فرش‌هایی که در هر ردیف نقش یکصد سجاده در آن بافته شده، مفروش گردیده است که البته نقش سجاده‌ها در منظم ایستادن نمازگزاران بسیار مؤثر است. سجاده‌ها در مجتمع قالیبافی شهر بوزمین بافته شد و از آنجا که سیستم گرمایش (حرارت مرکزی) زیر مرمرهای کف مسجد قرار دارد مرمرها و به دنبال آن سجاده‌ها را گرم می‌کند و بنابراین نمازگزاران در فصل زمستان نیز می‌توانند در کمال آرامش به عبادت بپردازند.

در فصل تابستان و گرمای شدید هوا در ترکمنستان، با وجود آنکه مسجد فاقد کولر و دستگاه‌های خنک‌کننده است هوای داخل آن خنک باقی می‌ماند که علل آن را می‌توان در ضخامت دیوارها، وسعت داخل مسجد، بلندی سقف و همچنین وجود گنبد‌ها محسوب نمود. با

وجود زیبایی ظاهری مسجد از نظر بینندگان عادی و بازدیدکنندگان، در هیچ نقطه از این مسجد طلاکاری و نقره کاری وجود ندارد. همه مصالح به کار رفته در آن شامل مرمر، کاشی‌های الوان و گچ است. سراسر نمای خارجی مسجد و مدرسه (حوزه علمیه جنب مسجد) با مرمر مشهور فرانسه «آق داش» (سنگ سفید) نماکاری گردیده، این سنگ در ساختمان چندین عمارت تاریخی و معاصر پاریس به کار گرفته شده است وجه تمایز آن استحکام و تناسب آن می‌باشد. مساحت نمازخانه در طبقه اول ۲۵۶۰ مترمربع، در طبقه دوم ۱۲۰۰ مترمربع و در طبقه سوم ۱۱۵۲ مترمربع بوده از قرار ۰/۱۶ مترمربع برای یک نفر جمعاً ۸۱۸۰ نفر به‌طور هم‌زمان در سه طبقه مسجد قادر به اقامه نماز هستند؛ ولی با در نظر گرفتن حیاط و تالارهای قسمت خارجی جمعاً ۱۲۷۳۷ نفر به‌طور هم‌زمان می‌توانند به اقامه نماز بپردازند.

ساختمانهای جنب مسجد و مدرسه از نظر زیبایی و هماهنگی شگفت‌انگیز هستند. این ساختمانهای دو طبقه جنبی کاملاً به مدرسه اختصاص یافته است. بخش شرقی طبقه اول ویژه وضو گرفتن آقایان و بخش غربی ویژه بانوان است. در تزیینات پنجره‌های جلوی مدرسه با حروف عربی عبارت «الله اکبر» حک شده و در قسمت داخل مدرسه سوره‌هایی چون «والتین»، «فاتحه» و «اقرء»، روی کاشی‌ها نوشته شده است. در ورودی اصلی نیز کلمه شهادت و روی سطح خارجی ورودی اصلی محوطه داخلی ۹۹ اسم خداوند متعال را نوشته‌اند. مراسم افتتاح مسجد با حضور رئیس‌جمهور ترکمنستان و مقامات مملکتی و جمع کثیری از مردم محل برگزار گردید. مسجد در چهارمین سالگرد اعلام استقلال ترکمنستان و یک‌سال پس از مراسم کلنگ‌زنی زیربنا و مطابق برنامه احداث و آماده بهره‌برداری گردید.

امام جماعت مسجد گوک‌تپه آقای یاغشی مراد آتامرادف می‌باشد و هم‌زمان ریاست شورای امور دینی وابسته به ریاست جمهوری ترکمنستان را برعهده دارد. نائب امام جماعت مسجد آقای ساری آتامراد اوغلی رئیس اداره امور دینی بخش گوک‌تپه است.

رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران در ترکمنستان